

Till
Klimat- och näringslivsdepartementet
diarienummer KN2025/01024

Fritidsodlingens Riksorganisations yttrande om Ny förordning om invasiva främmande arter

Fritidsodlingens Riksorganisation, FOR, tackar för att vi har fått möjlighet att lämna synpunkter. FOR är en samarbetsorganisation för Svensk Trädgård, Koloniträdgårdsförbundet, Trädgårdsamatörerna och ytterligare 17 rikstäckande föreningar för fritidsodlare och representerar därmed 75 000 medlemmar. FOR är också en röst för alla 5 miljoner fritidsodlare i Sverige. Ett av våra huvudmål är att bidra till att svensk fritidsodling, och alla privata trädgårdar, blir mer miljö- och klimatomfattigt hållbara.

Vi har valt att fokusera på förslagets effekt gällande invasiva främmande växter. FOR-föreningen Sesam har valt att skicka in ett eget yttrande.

Sammanfattning

FOR tillstyrker de föreslagna ändringarna i jämförelse med det tidigare förslaget, särskilt att privata markägare inte längre åläggs ansvar för att utrota befintliga bestånd av invasiva främmande arter. Förändringarna innebär att reglerna för den nationella förteckningen blir mer i linje med motsvarande bestämmelser i vissa andra EU-länder.

Samtidigt betonar vi vikten av att privatpersoner och markägare fortsatt engageras i arbetet för att begränsa spridningen och, om möjligt, även utrota problematiska arter. Det krävs tydlig och riktad information om att det fortfarande är deras ansvar att inte plantera eller låta invasiva främmande arter sprida sig från sina fastigheter.

FOR understryker också att en effektiv och långsiktig hållbar hantering av invasiva främmande arter kommer att kräva betydande statliga resurser. Långsiktiga medel behöver avsättas både till konkreta bekämpningsåtgärder och till förstärkt övervakning, utbildning och informationsinsatser riktade till allmänheten. Något som saknats under flera år.

Övergripande kommentarer

Det är rimligt att skyldigheten att åtgärda befintliga bestånd inte längre läggs på privata markägare då det kan vara oklart om nuvarande markägare orsakat introduktionen från första början. För en del arter saknas dessutom evidensbaserade och praktiskt genomförbara metoder som är anpassade för villatomter och som inte riskerar att påverka biologisk mångfald negativt i trädgården negativt.

Ett lagkrav på utrotning hade dessutom kunnat innebära stora kostnader för boende i tätorter, utan att det finns tydliga belägg för att sådana åtgärder faktiskt minskar spridningen i naturen. En inriktning där privata markägare fokuserar på att minimera spridning samt hindra nyetablering och introduktion av invasiva främmande växter är därför mer praktiskt genomförbart och kostnadseffektivt.

Samtidigt finns risk att statens arbete försvåras av återintroduktion från privat mark. Det är därför viktigt att staten avsätter tillräckliga medel för bekämpning även på privat mark, i enlighet med 3.2 *Om enskildas ansvar*.

Det krävs också tydlig information till allmänheten om att de fortsatt har ett stort ansvar för att minska spridning och att befintliga bestånd på tomter inte tillåts sprida sig.

Definition av "aktivt handlande"

Begreppet "aktivt handlande" i fråga om odling behöver förtydligas i den föreslagna förordningen. I 3 kap. 1 § 8 anges ett förbud mot att avsiktligt tillåta att arter på den nationella förteckningen växer eller reproducerar sig. Enligt 3 kap. 5 § omfattar denna skyldighet dock endast statliga, kommunala och regionala fastighetsägare. För privatpersoner gäller endast förbud mot aktiv spridning och viss hantering, som införsel, odling och utsläpp i miljön.

Det framgår alltså att privata fastighetsägare inte omfattas av något krav på att utrota befintliga bestånd, men samtidigt är det oklart vad som i praktiken avses med att "inte odla" eller "utsläpp i naturen". Vi tolkar det som att markägare förväntas hålla efter växterna så att de inte sprider sig utanför den egna tomten, men att det inte föreligger krav på fullständig borttagning.

Det är viktigt att myndigheterna klargör vad som anses vara tillräckliga åtgärder för att undvika att fastighetsägare och fritidsodlare oavsiktligt bryter mot reglerna. Exempel på åtgärder, till exempel att klippa ned fröställningar eller begränsa rotspridning, bör tydligt framgå. En konkret och lättförståelig vägledning ökar möjligheten för allmänheten att göra rätt.

Artspecifika undantag för arter på den nationella förteckningen

8§. Frösterila hybrider av av vresrosen

I det aktuella förslaget görs undantag för frösterila hybrider av vresros. FOR anser att detta är ett steg i rätt riktning, men vi efterlyser en tydligare och mer konsekvent princip för hur trädgårdsformer, som hybrider och sorter, hanteras i den nationella förteckningen.

Vår ståndpunkt är att utgångspunkten bör vara att trädgårdsformer av växter, såsom hybrider och sorter, inte per automatik omfattas av artbegreppet i förteckningen och därmed inte heller förbjuds. Dessa bör endast omfattas när det uttryckligen anges, baserat på dokumenterad kunskap om att de uppvisar samma invasiva eller problematiska egenskaper som den rena arten.

Om nuvarande förslag beslutas så är det viktigt att representanter från trädgårdsnäringen och fritidsodlingen ges möjlighet att, i samråd med ansvariga myndigheter, diskutera de arter som föreslås föras upp på den nationella listan. Detta för att kunna identifiera och föreslå artspecifika undantag för sorter och hybrider som inte är spridningsbenägna och därmed inte utgör ett hot mot biologisk mångfald.

Övriga synpunkter

Långsiktig finansiering krävs

Vi vill också lyfta att hantering av invasiva främmande arter kommer att kräva långsiktig och betydande statlig finansiering. Medel behövs både till praktiska bekämpningsinsatser och till övervakning och information. Arbetet måste få pågå över tid, det tar år att bekämpa vissa arter, och avbrott eller brist på resurser kan göra att tidigare insatser varit förgäves. Staten behöver därför säkra en stabil finansiering över tid som gör det möjligt att arbeta uthålligt.

Låt RUT-avdraget innefatta bekämpning av invasiva främmande arter

Det finns ett stort engagemang bland privatpersoner att bidra i arbetet. För att ta vara på detta behövs ett tydligt regelverk, vägledning samt ekonomiska incitament. Att exkludera bekämpningsarbete mot invasiva arter från RUT-avdraget är kontraproduktivt, då det försvårar möjligheten att nyttja professionella aktörer och sänder fel signal om arbetets samhällsvärde. Regeringen bör snarast se över hur skatteincitament och andra stödformer kan bidra till att fler involveras i arbetet.

Involvera ideella organisationer

Slutligen bör staten ta tillvara den kunskap som finns hos ideella odlingsorganisationer. Dessa organisationer har både stor erfarenhet och kontakt med tusentals trädgårdsägare. Det är också från de privata trädgårdarna som delar av spridningen sker. Genom att engagera dem i kommunikationsinsatser och utbildning kan spridningen minska och fritidsodlare får möjlighet att genomföra viktiga samhällsinsatser.

Inger Ekrem
Ordförande Fritidsodlingens Riksorganisation